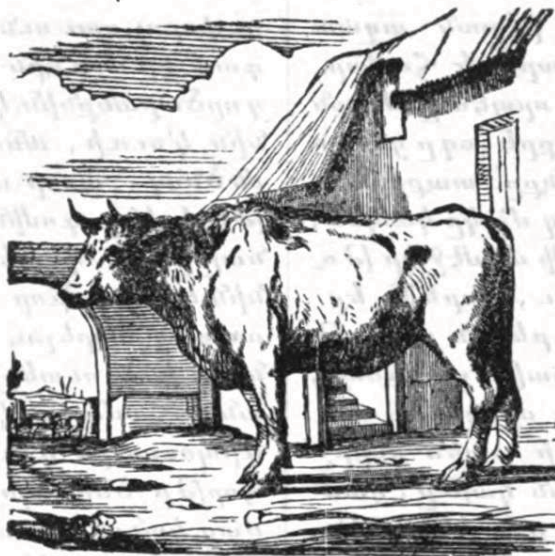

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Կով պահելու հերպը :

Կովուին, ցուլին ու եզին ամէն մէկ յատկութիւններն ու օգուտները տեղնիտեղը անկարելի է ստորագրել. իրենց սննդարար ու առողջարար միան ու կաթը ամենուն յայտնի են, և բոլոր աշխարհքիս վրայ գրեթէ երկիր մը չենք գտներ որ ասոնց օգուտը վայլած չըլլայ : Ուրիշ մէկ կենդանի մը չկայ որ մարմնոյն ամէն կը տորուանքն ալ մէյմէկ օգտակար բանի գործածուին, ինչպէս կովն ու եզը . ասոնց մորթէն կը շինուի սոսինձ՝ ու կաշի . արիւնը ազնիւ կապուտներէ կ'ըլլայ, ու շաքար զտելու ալ կը գործածուի . ճարպէն մոմ կը շինուի . նմանապէս մազերը, եղջիւրները, ոսկրներն ու փորոտիքն ալ այլևայլ բաներու կուգան :

Կովուն աղէկ տեսակը եօթը յատկութիւն պիտի ունենայ . այսինքնն, որ բարձրահասակ ըլլայ . ք, ճակատը լայն . ք, նայուածքը անուշ . ք, եղջիւրները տարածուած ու պրգտիկ . ե, փորը ուռած ու լայն . ք, ծիծերը շատ մտոտ չըլլան . է, ծիծերուն երակները թոյլ չըլլան :

1 Թաւ-Թաւ :

Բայն կով նոյնչափ կաթ չտար . աղէկ կաթնտու կովերը պէտք չէ սայլի լծել կամ ուրիշ բանի գործածել, ապա թէ ոչ՝ քիչ կաթ կուտան : Կ, մանապէս կ'ըսեն թէ կովը պէտք չէ միակերպ շուք տեղ մը պահել, չէ նէ կաթին գոյնը գէշ կ'ըլլայ : Կանանչ խոտ ուտող կովը աւելի կաթ կուտայ՝ քան թէ չոր խոտ ուտողը, միայն թէ առջինին կաթը շատ եղոտ չըլլար : Շատ կովեր երբոր ծնանելու մօտիկ կ'ըլլան՝ իրեք չորս ամիս առաջ ամենեւին կաթ չեն տար, ոմանք մէկ երկու ամիս առաջ միայն չեն տար, ոմանք ալ միշտ կուտան : Կովը ծնանելէն ետքը պէտք է քիչ մը գինի խմցնել որ ուժոյնը, ու վրան բաւական ատեն անցնելէն վերջը՝ կտոր մը ջրին մէջ ալիւր ու գարի խառնելու ու ան խմցնելու է : Ոմանք առանց նայելու թէ ո՞րն է օգտակարն ու փնասակարը՝ կ'եւեն թեփ կուտան, որ աղէկ չէ . վասն զի թեփը կ'երթայ կովուն ստամոքսին վրայ կը կենայ, ու այնպիսի ատեն կենդանւոյն մեծ փնաս կուտայ : Բ, հոգը պէտք է ընել ինչուան ութը կամ տասը օր, ու

գոմէն դուրս պէտք չէ հանել. նմանապէս խոտերն ալ աղէկ պէտք է ընտրել:

Հորթուկը առջի բերան ազատ պէտք է թողուլ որ արձակ համարձակ մօրը քով պտըտի, որպէս զի մայրն ալ անոր վրան լըէ մաքրէ, օգը ցուրտ եղած ատենն ալ զինքը տաքցընէ. բայց ետքէն զատ տեղ մը կը կապեն, կամ աւելի աղէկ՝ գոմի մը մէջ կը թողուն առանց կապելու, երբեմն երբեմն ալ մօրը քով կը բերեն որ կաթ ծծէ: Երբոր մայրը կաթ չունենայ, կամ հիւանդութենէ մը կաթը աւրուած ըլլայ, այնպիսի ատեն ուրիշ կովէ մը ծծել կուտան կաթը, կամ ջրի մէջ խառնած ալիւր կը կերցընեն, և այլն: Ենթադրուածները երբոր կ'ուզեն հորթուկ մը մորթել, քիչ մը ատեն նախ աս ջրախառն ալիւրը կը կերցընեն որ գիրնայ, ու ետքը կը մորթեն:

Հորթուկները երբոր իրենց մօրը հետ արածելու կ'երթան, առջի ամիսը գրեթէ ամենեւին խոտ չեն ուտեր, հապա միայն կ'որոճան. վասն զի իրենց կաթի ակռաները՝ ծնանելէն մէկ քանի օր վերջը կը սկսին ծլիլ, և ամիս մը պէտք է ինչուան որ կատարելագործուին. բայց վրան տարի ու կէսի չափ անցնելէն ետքը՝ ան ակռաները կը սկսին իյնալ, ու ինչուան որ ընկածներուն տեղը նոր ակռաներ բուսնին՝ չորս ու կէս կամ հինգ տարի կ'ուզէ: Իսկ եղջիւրները երկրորդ տարին կը սկսին բուսնիլ. քանի տարեկան ըլլալն ալ աս եղջիւրներէն կ'իմացուի. վասն զի եղջիւրին ծունկին ինչուան վերի ծայրը այլեայլ յօդուած բաժնուած է, ու մէկ յօդուածէն ինչուան մէկալը տարուան մը միջոց է:

Երբոր կ'ուզես որ հորթուկ մը աղէկ գիրնայ, նայէ որ մասնաւոր անոր համար պարարտ խոտերով դաշտ մը պատրաստես կամ գտնես. իսկ թէ որ խոտը քիչ կամ անպիտան ըլլայ, քիչ կը գիրնայ, թէպէտ և աւելի ու

ժով ու աշխոյժ կ'ըլլայ: Բայց հորթուկները երբոր կանանչեղէն շատ կ'ուտեն, կը սկսին փորհարութիւն ու փորուցաւ ունենալ, որով շատ անգամ կը մեռնին ալ: Երբեմն ներսի գործարանքնին կը գոցուի ու փորերնին կ'ուռի, անով չեն կրնար շատ մեծնալ. ասոր պատճառը կ'երևնայ թէ իրենց գոմին մէջ փակուած կենանին ու միակերպ չոր խոտ ուտելնին է. որ երբոր անկէ դուրս կ'ելեն, առանց խտրելու կը սկսին մէկէն կանանչ խոտ ուտել, անով կը վնասուին. անոր համար մէկ քանի երկիրներ աս դիպուածին դէմը առնելու համար՝ հորթը ծնանելուն պէս կամաց կամաց կանանչ խոտ կը դնեն առջևը որ քիչ քիչ վարժի. իսկ երբոր մէկ տարեկան կ'ըլլայ, ալ վրան հոգ պէտք չէ տանիլ, ինքիւրեն կրնայ մեծնալ, ու ան ատենը կ'ըսուի մոզի:

Կովերուն շատ տեղ ծառի տերև կը կերցընեն, ամառը կանանչները՝ ձմեռն ալ չորցածները. մանաւանդ կնձնի¹, որթի², ու ասոնց նման ծառերու տերևներ որ շատ կը սիրեն կովերը: Բայց գոմին մէջ իրենց կերակուր տալու ատեն պիտի նայուի որ ամէն մէկ անգամուն քիչ տրուի, որպէս զի կարենան աղէկ որոճալ ու դիւրաւ մարսել. տրուած կանանչ խոտին վրան ալ ցօղ իջած պիտի ըլլայ, չոր խոտն ալ փոշոտ ըլլայ. վասն զի ամէն ապականած կերակուր իրենց վնասակար է: Իսկ գոմին մէջ տրուած չոր խոտին չափ մը չկրնար դրուիլ. վասն զի կենդանւոյն տարիքէն, բնութենէն, խոտին տեսակէն ու օդին եղանակէն կը կախուի. ընդհանրապէս օրուան մէջ չորս անգամ խոտ տալը բաւական է:

Եւաւօտը երբոր կ'ուզեն կովերը արածելու տանիլ կը նային որ ցօղ ցնդելէն ետքը տանին դաշտ, ու կէս օրուան դէմ սաստիկ տաք եղած ատենն ալ շուք տեղ մը կը քաշեն: Ե

1 Տանա:

2 Գարա աղաճ:

3 Ասի:

ՍԵՌԵԼՆԵՐԸ շուտով Թաղելուն
 փնասները այնպէս յայտնի են հիմա,
 կուան ատենս որ Լարոպայի մէջ մեծ
 ամօթ կը տեպուի առ բանիս վրայ տա-
 րակուսիլը, անոր համար տեքուծի-
 ներն ալ, ինչպէս ուրիշ անգամ ըսինք,
 սաստիկ օրէնքներ գրած են որ թնչ
 և իցէ մեռել 48 ժամ կենալէն առաջ
 չթաղուի: Օարմանքն ան է որ այս-
 պիսի զգուշութիւններէն ետքն ալ՝